

Landbohistorisk Tidsskrift
2023

Landbohistorisk Tidsskrift

Landbohistorisk Tidsskrift

2023

Udgivet af Landbohistorisk Selskab

Landbohistorisk Tidsskrift udgives af Landbohistorisk Selskab.

Redaktion:

- Lektor, Ph.D. Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, jggj@hum.ku.dk
- Museumsinspektør, Ph.D. Peder Dam, Odense Bys Museer, pda@odense.dk
- Enhedschef, Ph.D. Morten Stenak, Slots- og Kulturstyrelsen, most@slks.dk
- Cand.mag. Peter Bavnshøj, peterbavnshoj@gmail.com
- Mag.art. Gudrun Gormsen, Tjørnevej 46, 7500 Holstebro, gudrun.gormsen@hotmail.com

Bidrag til tidsskriftet sendes til
Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, jggj@hum.ku.dk

ISSN 1604-4878
2023

Udgives med støtte fra
Landbrugets Kulturfond

Produktion:
Specialtrykkeriet Arco

Forsideillustration:
Husmandskolonien Rønhave, 1998. Møde mellem to kategorier i 1990'ernes husmandskoloni: husmandskonen på traktor og byfamilien, der har overtaget et af de nedlagte brug. Foto: G. Solvang.

Indhold

Forord	7
<i>Mette Svart Kristiansen</i> Bønders bohav og materielle strategier. En analyse af salshusets inventar i Skast Herreds tingbøger 1636-1640	9
<i>Hans Chr. Johansen</i> Almissenydere på landet i 1830'erne	145
<i>Tissel Lund-Jacobsen</i> Fællesarealer på Lyø, Bjørnø og Avernakø efter udskiftningen.	169
<i>Gunnar Solvang</i> Statshusmandskolonien Rønhave på Als i 100 år.	190

Forord

Landbohistorisk Tidsskrift 2023 viser, hvor bredt landbohistorie må ses, og hvor tværfagligt landbohistorien kan studeres. De fire artikler er skrevet af henholdsvis en arkæolog, en økonom, en historiker og en etnolog. Denne bredde ser vi som en af tidsskriftets helt store styrker, og vi takker alle forfatterne for de spændende og meget forskellige artikler.

Mette Svart Kristiansen gennemgår og analyserer i artiklen "Bønderes bohave og materielle strategier" stuehuses interiører i de ældste skifter i Skast Herreds tingbøger 1636-40. Målet er både at få et overblik over, hvad bønderne havde af møbler, brugsgenstande og private ejendele (såkaldt bohave), men også at forstå, hvorfor der var så stor variation. Skal det forstås ud fra gårdenes størrelse og/eller som bøndernes materielle strategier for placering af gårdens overskud i værdifulde genstande, der samtidig havde praktisk værdi? Ud over selve artiklen er der et stort bilag, hvor bohaverne 1636-40 er oplyst systematisk. Dette har næsten karakter af en lille kildeudgivelse, der forhåbentligt også kan hjælpe andre ved kommende studier.

Hans Chr. Johansen undersøger i artiklen "Almissemodtagere på landet" forholdene for de fattigste på landet i første del af 1800-tallet. Hvem og hvor mange modtog fattighjælp, og hvordan blev det organiseret lokalt? Artiklen har i høj grad en statistisk tilgang, idet oplysningerne fra hele 10% af landets sogne i 1834-folketællingen er gennemgået for personer, der angives som almisselem, fattiglem eller tilsvarende. Igennem dette store materiale studeres bl.a. alder, køn, civilstatus og geografi for fattigruppen. Hertil suppleres der med andre kilder samt studier af enkelte levnedsløb.

Tissel Lund-Jacobsens artikel hedder "Fællesarealer på øerne Lyø, Bjørnø og Avernakø efter udskiftningen". Langt de fleste fællesarealer som f.eks. overdrev og andres fælles græsningsarealer for landsbyerne blev ophævet og delt mellem jordbrugere i forbindelse med udskiftningerne i sidste del af 1700-tallet og de første år i 1800-tallet. Nogle få overlevede dog i første omgang, og i enkelte tilfælde findes de endda stadig i dag. På både Lyø, Bjørnø og Avernakø i Det Sydfynske Øhav overlevede mindre fællesarealer udskiftningerne, og Tissel Lund-Jacobsen spørger derfor, om dette skal ses ud fra de særlige forhold, der var på mindre øer. Hun følger og diskuterer udviklingen for fællesarealerne på de tre små øer op til vores tid.

Statshusmandskolonien Rønhave fra sidste del af 1920'erne på Als er blandt de bedst undersøgte i Danmark, ikke mindst på grund af to større etnologiske undersøgelser 1975-98. Gunnar Solvang opsummerer, analyserer og gør status

på husmandskolonien udvikling frem til i dag i tidsskriftets sidste artikel "Statshusmandskolonien Rønhave på Als i 100 år". Til sidst anskues kolonien ud fra et planlægnings- og kulturmiljøperspektiv. Rønhave afspejler og fortæller i dag om en særlig fase i landbohistorien: Statslig udstykning af mindre husmandsbrug, hvor der i store dele af 1900-tallet var en særlig husmandskultur. Spørgsmålet er, hvad der skal ske med de tidligere husmandssteder i fremtiden uden mange landbrug tilbage? Skal planlægningen aktivt gå i retning af bevarelse af et sådant kulturmiljø?

Til sidst skal Landbohistorisk Selskab rette en varm tak til Landbrugets Kulturfond for støtte til udgivelsen af dette nummer af Landbohistorisk Tidsskrift.

God læselyst ønskes af hele redaktionen:

Peder Dam
Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen
Peter Bavnshøj
Gudrun Gormsen
Morten Stenak